

- 10 – Lhánice (Mohelno), Velká skála JV od obce, prekambričké granulity s granátem a biotitem, často rekrystalizované, KB 15. 5. 2002, 347336;
 11 – Nová Ves (Oslavany), ca 1 km S od obce nad pravým břehem řeky Oslavy, prekambričké biotitické pararuly, převážně migmatitizované s přechody do biotitického migmatitu, KB 16. 5. 2002, 347342;
 12 – Unhošť, JZ od obce, vrchol svahu levého břehu Černého potoka 420 m J od Nového mlýna, zalesněná stará haldička, proterozoické fylitické břidlice a droby, TČ 20. 9. 2002, 569937;
 13 – Senorady (Mohelno), nad pravým břehem Oslavy, PP Malá Skála, V od vrcholu, skalky v lese, prekambričké dvojslídlné ortoruly, TČ 15. 5. 2002, 569949;
 14 – Svárov (Unhošť), 2,08 km ZJZ od kostela, vrchol svahu na levém břehu Rymáňského potoka, proterozoické fylitické břidlice a droby, TČ 20. 9. 2002, 569981;
 15 – Malé Kyšice (Unhošť), Poteplí, 150 m V od osady, nad levým břehem Loděnice, skalnatý zalesněný hřbítok, proterozoické fylitické břidlice a droby, TČ 20. 9. 2002, 569986;
 16 – Unhošť, nad levým břehem Černého potoka ca 3 km JJZ od obce, proterozoické fylitické břidlice a droby, KB 20. 9. 2002, 347414;
 17 – Malé Kyšice (Unhošť), údolí Loděnice Z od obce, proterozoické fylitické břidlice a droby, KB 20. 9. 2002, 347418;
 18 – Jamolice (Moravský Krumlov), ca 600 m SV od zříceniny hradu Templštejn, hadce, KB 15. 5. 2002, 347339;
 19 – Stříbro, 200 m JZ od nádraží, svah pod výhybnou, proterozoické fylitické břidlice a droby, TČ 21. 5. 2002, 569962;
 20 – Oslavany, pravý břeh Oslavy Z od obce, prekambričké biotitické pararuly, převážně migmatitizované s přechody do biotitického migmatitu, PP 16. 5. 2002, 311497.

ZPRÁVY O LITERATUŘE / BOOK REVIEWS

Jersáková J. & Kindlmann P.

Zásady péče o orchidejová stanoviště

Kopp, České Budějovice, 2004, 120 stran.

Vydání knihy zabývající se komplexně problematikou sledování a obhospodařování orchidejových lokalit z pera dvou našich významných „orchidejových ekologů“ je velmi vydařeným počinem. Něco podobného jsme již dlouho potřebovali.

Kniha má sedm kapitol. První kapitola „Ekologické nároky“ je přehledně zpracovanou rešerší stávajících znalostí o fenologii, ontogenezi, rozmnožování a abiotických nárocích všech našich druhů orchidejí. K úplné dokonalosti snad chybí jen přesně citovat, ze kterého z uvedených pramenů jsou údaje čerpány (např. formou číselných odkazů na literaturu u každého druhu).

V kapitole druhé „Přehled stanovišť s výskytem vstavačovitých“ jsou pro každý druh krátce charakterizována místa jeho výskytu a zpracován přehled biotopů. Tento přehled byl nápaditě a věrohodně sestaven na základě analýzy 3531 fytoecologických snímků z Národní fytoecologické databáze a dalších doplňujících údajů.

Kapitola třetí „Charakteristika stanovišť s výskytem vstavačovitých“ je ve stávající podobě v publikaci spíše zbytečná. Jsou zde uvedeny popisy jednotlivých stanovišť zpracované jako výtahy z Katalogu biotopů ČR (Chytrý et al. 2001), aniž by byly nějak rozšířeny o informace k výskytu orchidejí.

Následuje velmi důležitá kapitola čtvrtá „Zásady managementu stanovišť s výskytem vstavačovitých“, opět rozdělená podle jednotlivých biotopů. Management je popsán krátce, ale výstižně, s dobře volenými příklady.

Na tuto stěžejní kapitolu navazuje kapitola pátá „Specifický management vybraných druhů“. Autoři na základě uvedené literatury i vlastních zkušeností podrobněji pojednávají o obhospodařování populací vybraných druhů. Chápu, že vzhledem k nedostatku podrobných znalostí o populační biologii a životním cyklu některých orchidejí nelze takto diskutovat o managementu všech u nás rostoucích druhů, nicméně bych si tuto kapitolu představoval daleko rozsáhlejší. Z ochránářsky často diskutovaných orchidejí mi zde chybí např. *Orchis ustulata*, *Dactylorhiza sambucina*, *Gymnadenia conopsea*, *Ophrys insectifera*, *Platanthera* sp. div. a alespoň v zásadách lesní orchideje – *Cephalanthera* sp. div. a *Epipactis* sp. div.

V následující šesté kapitole „Management orchidejových lokalit v ČR“ by čtenář logicky očekával diskusi o údajích z předchozích obecných kapitol s ohledem na tradiční způsoby obhospodařování i ochránářské obhospodařování orchidejových lokalit v ČR. Vhodné by bylo též zařadit podrobnější popis některých podařených (i nepodařených) zásahů na vybraných lokalitách či popis konkrétních příkladů dlouhodobě udržitelné péče o lokality orchidejí. Předpokládal bych rovněž, že autoři využijí tuto kapitolu k polemice s některými zavedenými recepty na péči o orchideje (např. nutnost vždy ponechat dozrát semena; potřebu obhospodařovat v době květu nebo těsně před květem, aby se rostliny „nevysilovaly“ tvorbou semen apod.). To se stalo jen zčásti a místo toho zde čteme vesměs nekomentované subjektivní údaje ze závěrečných ochránářských zpráv s často naprosto nepodloženými úsudky. Lépe jsou koncipovány informativní podkapitoly „Organizace managementu“ (neúplná) a „Finanční nástroje pro péči o stanoviště orchidejí“ (vhodně zařazená, byť rychle ztrácející na aktuálnosti).

Za důležitou považují poslední, sedmou kapitolu „Monitoring: sledování životaschopnosti populací orchidejí“. V kapitole jsou zevrubně popsány základní zásady objektivního monitoringu (často v ochránářské praxi nedodržované). Škoda jen, že z hlediska potenciálního čtenáře a uživatele je kapitola místy psána zbytečně odborným a obtížně čitelným jazykem, a to i tam, kde by šlo použít běžných českých výrazů (evaluace = zhodnocení, kompatibilita údajů = srovnatelnost údajů, sampling design = rozmístění ploch, apod.). V jednom místě se zde autoři dopouštějí přílišné zkratky – str. 96 poslední věta: „např. vliv managementu můžeme zjistit pomocí krátkodobých šetření na několika pokusných čtvercích, z nichž na každém aplikujeme jiný management.“ Nabádají tak čtenáře (jistě omylem) k experimentům bez opakování, tj. k experimentům velmi špatně vyhodnotitelným, a znehodnocují si tak své oprávněné volání po reprezentativnosti, opakovatelnosti a standardizaci sledování.

Po technické stránce je kniha zpracovaná standardně, včetně ilustrativní fotografické přílohy. Grafik se však autorům i čtenářům pomstil naprosto nepřehledným zarovnáním veškeré literatury do sloupců bez jakéhokoli odsazení.

Autoři knihy zasluhují velké ocenění za odvahu, se kterou vykročili k prvnímu kompletnímu zpracování problematiky péče o orchidejové lokality v ČR. Většina z nás, kteří jsme alespoň jednu orchidej v životě viděli, trpí totiž utkvělou představou, že velmi dobře ví, jak o takovéto lokality pečovat. Kniha nám ukazuje, že věci nejsou tak jednoznačné a že o životě některých druhů orchidejí toho víme ještě velmi málo.

I přes výše uvedené drobné připomínky je kniha velmi inspirativním čtením a ukazuje, kam v budoucnu naše snahy o poznání orchidejí zaměřit. Neměla by chybět v knihovničce žádného ochránáře i botanika.

Cena knihy je 100 Kč + 28 Kč (poštovné a balné). Knihu lze objednat na dobírku (pak celkem 168 Kč) nebo zaplatit bankovním převodem či fakturou. Knihu prodává ČSOP Biologické ústavy – e-mail: jersa@centrum.cz, adresa: Jana Jersáková, Biologická fakulta, Jihočeská Univerzita, Branišovská 31, 370 05 České Budějovice.

Jiří B r a b e c